

Nr. 6/7 • Juni 2010

fk-landbruk.no

Samvirke

Nye tester sikrer kornkvaliteten

Felleskjøpet Agri og kornsjef Hans Stokke iverksetter flere tiltak for å få kontroll med mykotoksiner i kornet. Les mer på sidene 10-13.

- Adm. dir. Pål Tajet går av
- Investerer stort på Kambo
- 5 år med GRØNT
- Suksess med «Gras-rally»

Felleskjøpet

RISIKOVURDERING: Fusarium-soppene som kan gi mykotoksiner utvikler seg normalt langt senere enn på dette stadiet i åkeren. Forskerne Guro Brodal og Sonja Klemsdal (t.h.) ved Bioforsk PlanteHelse har imidlertid bidratt til en ny modell for å beregne risikoen for sopp utvikling. Her sammen med kornsjef Hans Stokke i Felleskjøpet (t.v.) og lederen i Bondelagets kornutvalg, Svein Stubberud.

Løft mot mykotoksiner

ÅS/KLØFTA: Felleskjøpet og resten av kornbransjen setter i verk en rekke tiltak for å få bedre kontroll med mykotoksiner i korn. – Dette er den største endringen i kornbransjen på mange år, sier kornsjef Hans Stokke i Felleskjøpet Agri.

■ Håvard Simonsen

Hurtigtester for påvisning av mykotoksiner og en nyutviklet modell for å anslå risikoen for Fusarium-sopp som kan produsere mykotoksiner, er de viktigste nyvinningene i kampen mot de uønskede giftstoffene. Som landets dominerende kornhandler og kraftfôrprodusent, setter Felleskjøpet Agri (FKA) inn store ressurser i mykotoksinkampen.

Lys i tunnelen

– Mykotoksin-verdiene har økt de siste årene og det ser ut til å være et problem som kommer hvert år. Derfor har vi

arbeidet intenst med spørsmålet. Jeg må innrømme at jeg har følt at vi har vært i en tunnel, men nå tror jeg vi begynner å se lyset, sier Hans Stokke som er ansvarlig for kornmottak i Felleskjøpet Agri.

Bakgrunnen for optimismen er et 4-årig forskningsprosjekt som Bioforsk PlanteHelse på Ås har ledet, der også Felleskjøpet har bidratt med midler. Her er det både funnet fram til hurtiganalyser som fungerer under norske forhold og utviklet en egen modell for å beregne risikoen for utvikling av Fusarium-sopp i felt.

– Mykotoksiner i korn er et betydelig problem internasjonalt og er blitt stadig mer aktuelt også i Norden og Norge. Det har imidlertid vist seg at vi ikke kan overføre kunnskap fra andre områder som Nord-Amerika og lenger sør i Europa direkte til norske forhold. Vi har måttet utvikle en egen beregningsmodell for mykotoksiner i Norge tilpasset våre klimatiske forhold og dyrkingsmetoder. Samtidig har vi undersøkt om hurtigtestene som finnes på markedet gir pålitelige svar under norske forhold. Det har vi vist at de gjør. Det smarte er at en ved å koble bruken

av hurtigtester til beregningsmodellen kan konsentrere testingen til de områder der risikoen for mykotoksiner er størst, forklarer forskningssjef Sonja Klemsdal og seksjonsleder Guro Brodal ved Bioforsk Plantehelse, som begge står sentralt i mykotoksinforskningen i Norge.

Hurtigtest ved 13 mottak

Utfordringene med mykotoksiner har vært størst i havre, og denne sesongen er hele 55 000 tonn overlagret på grunn av for høyt mykotoksin-innhold.

FKA installerer nå utstyr for hurtiganalyser ved 13 kornmottak i de mest utsatte havredistriktene som Solør/Odal, Romerike og andre steder på Nord-Østlandet. Disse mottakene står for ca. 65 prosent av havrevolumet i FKA. Dette fører til at omfanget av analyser blir vesentlig økt.

Analysen tar ca. 30 minutter fra kornprøven tas ut av lasset til resultatet foreligger. Det er viktig at prøven som tas ut er så representativ som mulig.

FKA har gjennomført opplæring i det nye utstyret for et 40-talls personer ved egne anlegg og samarbeidende mottak.

Hurtigtestene kan foreløpig bare brukes til måling av mykotoksinet DON. FKA vil imidlertid fortsatt utføre tradisjonelle kjemiske analyser, der en også måler mykotoksinene T2 og HT2.

Dokumentasjonsbevis

Videre oppfordrer FKA alle havreprodusenter å ha med dokumentasjon fra beregningsmodellen for mykotoksinrisiko ved levering. Dokumentasjons-skjemaet vil bli tilgjengelig på VIPS-sidene på internett fra begynnelsen av juli. Her skal en fylle ut opplysninger om egen drift, som forgrøde de to siste åra, jordarbeiding, såtidspunkt, sprøyting, legdeprosent og høstetidspunkt. Ved å kople opplysningene til data fra nærmeste værstasjon, beregner modellen risiko for Fusarium-sopp og mykotoksiner. Linken til den aktuelle VIPS-siden vil bli oppgitt i Kornguiden fra Felleskjøpet og på Felleskjøpets nettsider.

– Denne dokumentasjonen vil være et godt hjelpemiddel for oss i arbeidet med å vurdere risiko og behovet for testing, og for å få en riktigere sortering av kornpartiene. Vi oppfordrer derfor sterkt til å ha med dokumentasjonen. Alle som har med

underskrevet dokumentasjon får en rabatt på 100 kroner pr. analyse, sier Stokke.

Interne tiltak

I tillegg gjør FKA en rekke logistikkgrep internt for å ha best mulig kontroll på kornpartiene. Resultater fra hurtigtestene og risikovurderinger basert på beregningsmodellen vil følge de ulike partiene. Det vil også bli foretatt systematiske mykotoksin-analyser av større kornvolumer, for eksempel fra ulike siloceller, ved de anleggene der en ikke foretar hurtigtesting, samt ved transittanlegg og råkornmottak.

– Jeg tror dette er den største endringen jeg har vært med på siden jeg kom inn i kornbransjen i 1995. Alt blir ikke hundre prosent i år, men de nye tiltakene gir oss mye bedre muligheter enn tidligere til å kunne håndtere situasjonen med mykotoksiner. I år konsentrerer vi oss primært om mykotoksinet DON og har i utgangspunktet hovedfokus på havre. Men dersom sesongen skulle kreve det, kan hurtiganalysene også benyttes til bygg og hvete, sier Stokke.

Ikke pris

– Det er foreløpig ikke aktuelt å avregne korn etter mykotoksininnhold. Til det er feilmarginene for store, og vi må først få erfaring med de nye testene og de andre tiltakene som settes i verk, sier Stokke.

Det omfattende mykotoksin-programmet koster flere millioner kroner bare for FKA. Stokke sier kostnadene hovedsakelig vil bli belastet kornprodusentene som en «felleskostnad», først og fremst gjennom analysegebyrene. Han anslår at de økte kostnadene utgjør 1-2 øre/kg korn.

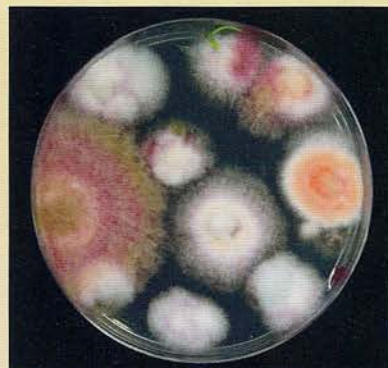
– Det er ingen tvil om at bruk av hurtigtester og de nye rutinene vil bli en stor utfordring i praksis. Tørke- og lagerkapasiteten ved mottaksanleggene vil bli redusert, særlig i slutten av sesongen. Men dette skal gå, sier Stokke.

Vil ha sprøyteråd

Lederen av Bondelagets kornutvalg, Svein Stubberud, hilser de nye tiltakene velkommen.

– Ingen kan leve av å produsere noe ingen kan bruke, og som kornprodusent ønsker jeg å produsere en god vare. Men for å gjøre det, er jeg avhengig av god kunnskap, sier han.

Fortsetter neste side >>

SOPPEN: Slik ser Fusarium (flere arter) ut når soppen vokser ut fra korn lagt ut på dyrkingsmedium. Foto: Jafar Razzaghian, Bioforsk

ANGREP: Symptomer på Fusarium i hvetears. Foto: Jafar Razzaghian, Bioforsk

FAKTA

Mykotoksiner

Mykotoksiner er giftstoffer produsert av Fusarium-sopp på kornplantene og kan ved for høye konsentrasjoner være skadelig for både dyr og mennesker. Av husdyr er svin, fjørfe og hest mest følsomme for mykotoksiner, mens drøvtyggere ikke er like utsatt.

OPPLÆRING: Morten Houmb (t.h.), regionansvarlig for Felleskjøpets kornmottak på Nord-Østlandet, får opplæring i hvordan «ristemaskinen» fungerer av Einar Nilsen fra leverandøren Labolytic AS. Rundt 40 personer ved kornmottakene til Felleskjøpet og samarbeidende lag har fått opplæring i det nye testutstyret.

Stubberud viser til at jordarbeiding og sådato er mer eller mindre gitt og at ingen kan styre været, for eksempel regn under blomstring i åkeren, som har vært trukket fram som en årsak til utvikling av Fusarium. – Jeg er derfor mest opptatt av at vi kan få gode råd om når og hvordan vi bør sprøyte for å hindre Fusarium. Det er mange flinke bønder som vil utnytte råd om dyrkingsteknikk og sprøyting, men det

vil bli mer krevende. Det er ikke bare å så og teste kornet til høsten. Vi må følge opp gjennom sesongen, sier han.

Stubberud er også opptatt av at de nye testene må være pålitelige. – Fra mitt ståsted er det litt bekymringsfullt hvis feilmarginene er store, for det kan gjøre betydelige økonomiske utslag for produsentene, sier han.

TESTEN: Resultatet av hurtiganalysen vises på denne «stripsen». De røde strekene indikerer om det er funnet mykotoksiner og hvor stort innholdet er.

Timebestilling på internett

Til høsten kan du bestille time for kornlevering hos Felleskjøpet Agri på internett. Denne muligheten gjelder i første omgang et begrenset antall anlegg. De aktuelle anleggene er FKA Spydeberg, FKA Østre Romerike, FKA Eidsvoll, FKA Årnes, FKA Rindsem Mølle, FKA Verdal Kornsilø og det samarbeidende anlegget Steinkjer Kornsilø.

De fleste anleggene får også sine egne hjemmesider med nyttig informasjon i den travle innhøstingssesongen.

Oversikt over anlegg med timebestilling og hjemmesider vil stå i Kornguiden som sendes ut i slutten av juli.